

Методичний кабінет відділу освіти Кременецької РДА
Почаївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

ФІЛОЛОГІЧНА СЮРИЛЛЯ

Підніми голову! Ставати на коліна і кланятися (може ввіїти у
звичку!

Корейська мудрість

Виходить 3 рази на рік

Випуск № 3 (10),

Серпень 2014

*Боже, храни
Україну!*

Вігзначаемо восени

№ номері:

1 вересня - День знань.

1 вересня - 75 років від початку Другої світової війни (1939).

8 вересня - Міжнародний день грамотності.

10 вересня - 120 років від дня народження О. П. Довженка (1894-1956), українського кінорежисера і письменника.

13 вересня - 180 років від дня народження А. П. Свидницького (1834-1871), українського письменника.

17 вересня - 150 років від дня народження М. М. Коцюбинського (1864-1913), українського письменника і громадського діяча.

21 вересня - Міжнародний день миру.

27 вересня - 85 років від дня народження Д. В. Павличка (1929), українського поета, громадського діяча.

5 жовтня - День працівників освіти

5 жовтня - 105 років від дня народження Б.-І. Антонича (1909-1937), українського поета.

28 жовтня – завершено визволення України від німецько-фашистських загарбників (1944).

13 листопада - 125 років від дня народження Остапа Вишні (1889-1956), українського письменника-сатирика.

Методичні рекомендації щодо особливостей вивчення української мови й літератури у 2014-2015 навчальному році в загальноосвітніх навчальних закладах.....3

Кондирсва М. М. Знання рідної мови як основа формування ключових, міжпредметних та предметних компетентностей учнів 7

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови та літератури.....10

У день 23-ої річниці незалежності України, бажаємо вам взаєморозуміння, злагоди та успіхів у справах на благо нашої Батьківщини. Нехай кожен день вашого життя буде наповнений радістю, дружнім теплом і новими здобутками. Нехай ці досягнення стануть міцними цеглинками в будівництві міцної Держави, якою зможуть пишатися наші діти.

Редколегія

Методичні рекомендації щодо особливостей вивчення української мови й літератури у 2014-2015 навчальному році в загальноосвітніх навчальних закладах

Українська мова

Значення української мови як навчального предмета в школі впливає з її суспільних функцій. Вона є державною мовою українського народу, визначною ознакою нашої держави, скарбницею культурних надбань нації, засобом єднання громадян України в суспільно-історичну спільноту.

Цей визначає систему завдань, що постають перед учителем-словесником, головне з яких - підготовка грамотної людини з високим рівнем комунікативної компетенції.

У 2014-2015 навчальному році вивчення української мови в **5-6 класах** здійснюватиметься за навчальною програмою для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, розробленою на основі нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти і затвердженою наказом Міністерства від 06.06.2012 № 664: Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2013.

У **7-9 класах** загальноосвітніх навчальних закладів - за програмою, затвердженою Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-6611 від 23.12.2004 року): Українська мова. 5-12 класи.-К.: Ірпінь: Перун, 2005.

У **10-11 класах** - за програмами, затвердженими Міністерством (наказ від 28.10.2010 № 1021).

За новою програмою з української мови для **5-9 класів** кількість годин не змінилася, тільки відбувся перерозподіл їх між 6 і 7 класами (раніше - відповідно по 3 год. на тиждень (по 105 год.): 5 клас - 3,5 год. на тиждень (122 год.); 6 клас - 3,5 год. на тиждень (122 год.); 7 клас - 2,5 год. на тиждень (88 год.); 8 клас - 2 год. на тиждень (70 год.); 9 клас - 2 год. на тиждень (70 год.).

У **мовленнєвій змістовій лінії** нової програми уточнено деякі види творчих робіт щодо поділу їх на усні й письмові форми виконання, внесено певні зміни до вимог щодо рівня мовленнєвої компетентності учнів шостого класу.

З огляду на те, що у формуванні мовленнєвої компетентності шестикласників у процесі сприймання усних і письмових текстів чільне місце займає **аудіювання й читання мовчки**, то успішне опанування їх передбачає регулярне використання спеціально підготовлених учителем цілеспрямованих завдань із розвитку в шестикласників умінь слухати-розуміти, читати-розуміти, аналізувати й оцінювати усні й письмові висловлювання (розуміти фактичний зміст, особливості побудови текстів, визначати тему

й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну й другорядну інформацію, зображувально-виражальні засоби), висловлювати своє ставлення до почутого й прочитаного, критично формулювати власні судження.

У новій програмі в 6 класі на формування й розвиток аудіативних і читацьких умінь (уголос і мовчки) виділяються по 2 год. на рік (по 1 год. на семестр), *не враховуючи проведення тестового контролю за рівнем досягнень шестикласників з аудіювання й читання мовчки, для цієї роботи спеціальних годин не відведено.*

У **мовній змістовій лінії** збільшено кількість годин на **«Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого»** (5/7) (тут і далі: у чисельнику подано стару кількість годин 5, а в знаменнику нову -7).

Розширено розділ **«Лексикологія. Фразеологія»** матеріалом про фразеологію, перенесеним із 5 класу й відповідно значно збільшено кількість годин (7/12).

Щодо розділу **«Словотвір. Орфографія»** (8/9), то його доповнено матеріалом про *абрєвіатуру, словотвірний ланцюжок, словотвірний розбір слова.*

Збільшено кількість годин на вивчення розділу **«Морфологія. Орфографія»**, зокрема: на вивчення іменника (18/20), прикметника (15/17), числівника (8/10), займенника (8/10).

Зміст **соціокультурної змістової лінії** в кожному класі майже повністю змінено, наповнено новим матеріалом (тематика текстів, види висловлювань), а орієнтовні вимоги визначено з урахуванням вимог компетентнісного підходу (учень *сприймає, аналізує, оцінює* прочитані чи почуті відомості й *добирає та використовує* ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; *використовує* українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізму в сприйманні світу; *усвідомлює* роль морально-етичних норм; *готовий і здатний* застосовувати їх відносно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, вдома, суспільно корисній діяльності).

Зауважимо, що роль **діяльної (стратегічної)** змістової лінії виявляється у формуванні мотивації навчання, здатності організувати свою працю для досягнення результату, дає змогу вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки для успішного виконання певного завдання; удосконаленні загальнонавчальних умінь,

оволодінні *творчими, естетико-етичними вміннями*, які визначають успішність мовленнєвої діяльності.

Діяльнісну змістову лінію в кожному класі змінено з урахуванням вже набутих учнями умінь і навичок у попередніх класах. Наприклад, у 6 класі передбачено, що учні вже *самостійно* визначають мету власної пізнавальної діяльності, відповідно до якої планують діяльність, оцінюють здобутий результат і роблять відповідні корективи; удосконалюють і поглиблюють загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні) уміння, намагаючись самостійно систематизувати, зіставляти, інтерпретувати здобуту інформацію з різноманітних джерел; переносити раніше здобуті знання й набуті вміння в нову ситуацію; критично оцінювати свої вчинки, узгоджуючи їх із загальнолюдськими моральними нормами, виявляючи готовність і здатність творити добро словом і ділом.

Вивчення української мови в **6 класі** загальноосвітніх навчальних закладів у 2014-2015 навчальному році здійснюватиметься за підручниками, рекомендованими Міністерством:

О. П. Глазова. Українська мова. Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2014.

С. Є. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. Жук. Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Грамота, 2014.

О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. Українська мова. Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Генеза, 2014.

В основу підручника «Українська мова» (**автор О. П. Глазова**) покладено концепцію формування мовної особистості XXI століття, що успішно реалізує себе в реальному спілкуванні, у мовленнєвій діяльності, сприймаючи інформацію не механічно, а особистісно, самостійно інтерпретуючи й оцінюючи її залежно від власної картини світу. Поданий у підручнику дидактичний матеріал представляє явища, факти, ситуації дійсності, ціннісні орієнтири, сценарії поведінки учня, який належить до так званого Інтернет-покоління, що виростає й формується в цифровому середовищі, про найвпливовіший інструмент суспільних змін — цифрову інформацію і технології комунікації, часом знаючи більше за своїх батьків і вчителів. Більшість поданих у підручнику вправ включає проблемні запитання дискусійного характеру, формулювання відповідей, що сприяють формуванню в школярів умінь як грамотного висловлення власної позиції, так і толерантного ставлення до думок опонентів.

Серед завдань підручника — формування таких важливих компетенцій XXI століття як оволодіння навичками критичного мислення й ефективної комунікації, чому слугуватиме виконання учнями ситуативних вправ, поданих у рубриці «Навчаємося спілкуватися». Формування актуальних нині компетенцій співробітництва передбачено рубрикою «Учимося працювати разом (у парах і групах)». Формування інформаційної грамотності, компетентності в питаннях застосування інформаційних і комунікаційних технологій

реалізується в рубриці «Здобуваємо інформацію за допомогою комп'ютера».

Розвиткові емоційно-чуттєвої сфери шестикласників сприятиме виконання ними поданих у підручнику завдань, скерованих на усвідомлення викликаних певною ситуацією власних почуттів. Робота зі *Словничком назв почуттів* сприятиме підвищенню ефективності спілкування та забезпечить сформованість належного рівня мовної й комунікативної культури міжособистісних стосунків. Збагачення активного словника назвами почуттів сприятиме підвищенню емоційної компетентності, розширенню міжособистісного емоційного простору, збагаченню засобами усвідомлення й фіксації чуттєвого досвіду, розвитку емпатії, що врешті-решт забезпечить формування емоційного інтелекту.

З метою оптимального мовно-мовленнєвого розвитку школярів зміст підручника структуровано за наскрізним тематичним принципом і з урахуванням принципу варіативності конструктивних і творчих завдань, які учень самостійно вибиратиме з кількох запропонованих варіантів. Для обдарованих школярів передбачено рубрику «Прагнемо знати більше: завдання підвищеної складності». Усе це дає змогу втілити особистісно розвивальну парадигму освіти.

Загальне художнє оформлення підручника підпорядковане меті - посилити наочні засоби впливу на учня відповідно до викладеної в дидактичному матеріалі виховної мети уроку. Це не тільки слугує додатковою наочною інформацією, а й сприяє позитивному налаштуванню на роботу.

Відповідно до програми навчальний матеріал підручника «Українська мова» (**автори: С. Я Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. Жук**) розподілено за розділами: «Повторення, поглиблене вивчення (словосполучення і речення)», «Лексикологія. Фразеологія», «Словотвір. Орфографія», «Іменник», «Прикметник», «Числівник», «Займенник», «Зв'язна мова (мовлення)».

Зважаючи на практичний досвід учителів і на можливе варіювання тем зв'язної мови як обов'язкового механізму практичного оволодіння мовою, автори пропонують поділ матеріалу підручника на дві частини, що мотивовано виділено в програмі «мовною» і «мовленнєвою» лініями.

У підручнику застосовано принцип оптимального поєднання текстоцентричного підходу добирання вправ із цілеспрямованим вживанням мовних структур, обов'язкових для засвоєння. Текстоцентричний підхід забезпечує дотримання методичних рекомендацій – вивчати не окремі мовні форми, а їх застосування в конкретних висловлюваннях.

Підручник має рубрики «Пригадаймо», «Запам'ятаймо», «Добірні зерна мови», «І пензлем, і словом», «Це цікаво», «Усміхнімося». Є спеціальні позначення для вправ, що виконуються в групах.

Тексти вправ у кожному розділі присвячені українській культурі в її історичному розвитку. Інформація про славетних українців - письменників, науковців, акторів, композиторів, художників, спортсменів, відомості з історії України сприятимуть розширенню культурного кругозору учнів.

Для ефективного засвоєння навчального матеріалу використано ненав'язливий принцип повторення основних понять у вступних частинах до розділів, частково на форзацах.

Розділи закінчуються завданнями для самоперевірки.

Навчальний матеріал підручника «Українська мова» для 6 класу авторів **О. В. Заболотного, В. В. Заболотного** спрямовано на розвиток творчих здібностей, навичок самоосвіти, інтересу школярів до предмета.

Методичний апарат підручника забезпечує врахування особистісно зорієнтованого підходу до навчання української мови в школі. Параграфи побудовано таким чином, щоб забезпечити поетапну роботу. Теоретичний матеріал структуровано на окремі підрозділи із зазначенням ключових понять, а деякі відомості оформлено у вигляді таблиць і схем, а також опорних малюнків, що значно полегшуватиме сприйняття, опрацювання та запам'ятовування інформації. Активізують роботу з фактажем спонукальні рубрики «Порівняймо», «Пригадаймо», «Міркуймо». Значна увага приділяється завданням на доведення, спостереження, обґрунтування думки, порівняння. Інтерактивні вправи, проблемно-пошукові завдання, життєві ситуації, конкурси, а також тематичні рубрики «Культура мовлення», «Моя сторінка», «Для вас, допитливі», «І таке буває» збагачують й урізноманітнюють зміст видання, що, у свою чергу, стимулює інтерес учнів до знань, активізує навчальну діяльність. Підручник зорієнтовано на різні види роботи — індивідуальну, у парах і групах, під керівництвом учителя й самостійну. Окремі вправи надають шестикласникам можливість вибору того чи іншого варіанта, способу виконання, мовних одиниць, теми висловлювання залежно від своїх здібностей і вподобань.

Важливою функцією нового видання є прищеплення дітям поваги до свого народу, його історії й культури, закладення основи народного світогляду, виховання громадянина-патріота.

Зразок заповнення сторінки журналу з української мови подано у методичному листі Міністерства від 21.08.2010 № 1/9-580 (Інформаційний збірник Міністерства. – № 14-15. – 2010. – С. 3-17). Звертаємо увагу, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру із урахуванням специфіки виучуваного матеріалу. Решта часу контрольного уроку може бути використано на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольної (тестової) роботи з мовної теми. Оцінку за семестр виставляють на основі тематичних оцінок.

Оцінювання говоріння, читання вголос здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень одержав мінімум одну оцінку за виконання завдань

на побудову діалогу, усного переказу й усного твору. Для цих видів робіт не відводять окремого уроку, а оцінки виводять один раз на рік і виставляють у колонки без дати.

Українська література

Українська література формує любов до культури свого народу, його мови, звичаїв, національних традицій і етичних цінностей, розуміння загальнонародської й національної історії, сьогодення, розвиває інтелектуальні, духовні та естетичні цінності.

Українська література як базовий навчальний предмет визначає моральні орієнтири молодого покоління. Шкільна літературна освіта забезпечує етичне та естетичне виховання учнів, їх прилучення до надбань вітчизняного письменства, розвиток стійкої мотивації до читання, потреби у зверненні до художньої літератури впродовж життя, формування загальної культури.

Як навчальний предмет українська література включає в себе також знання, пов'язані зі сферою літературознавства, теорії та історії літератури, знання про способи навчальної діяльності, що значною мірою реалізуються в уміннях і навичках учнів.

Важливим у роботі вчителя є наповнення реальним змістом методичних підходів особистісно зорієнтованого та компетентнісного навчання, що забезпечує розвиток різнобічних здібностей учнів, сприяє формуванню ключових компетентностей.

У 2014-2015 навчальному році **вивчення української літератури в 5-6 класах** буде здійснюватися за програмою, затвердженою наказом Міністерства від 06.06.2012 № 664: Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2013.

У 7-9 класах - за програмою, затвердженою Міністерством освіти і науки України: Українська література. 5-12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Ірпінь: Перун, 2005.

У 10-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів здійснюватиметься за програмами, затвердженими Міністерством (наказ від 28.10.2010 № 1021).

Курс української літератури **в 6 класі** структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними блоками: «Загадково прекрасна і славна давнина України», «Я і світ», «Пригоди і романтика», «Гумористичні твори». До кожного з них відповідно до вікових особливостей учнів підібрані тексти, які за своїм змістом дають можливість максимально репрезентувати ту чи іншу тему.

З метою удосконалення навчальної програми з української літератури з обов'язкового вивчення **вилучено** такі теми:

5 клас. Є. Гуцало. «Зірка», «Чарівники», «Журавлі високі пролітають...» (поезії) з розділу «Рідна Україна. Світ природи».

6 клас. О. Іваненко. «Друкар книжок небачених» з розділу «Загадково прекрасна і славна давнина України»

та додано такі твори:

5 клас. О. Олесь. «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород» (поезії); Зірка Мензатюк. «Таємниця козацької шаблі» до розділу «Історичне минуле нашого народу».

6 клас. В. Рутківський. «Джури козака Швайки» до розділу «Загадково прекрасна і славна давнина України»;

І. Калинець. «Писанки»; «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим» (зі збірки «Дивосвіт» - на вибір) (поезії) до розділу «Я і світ».

Зазначені твори спрямовані на патріотичне виховання учнів, розвиток їх творчої уяви, фантазії, знайомлять з найкращими надбаннями сучасних авторів.

Вивчення української літератури в 6 класі буде здійснюватися за підручниками «Українська література», 6 клас (автор Л. Т. Коваленко), «Українська література», 6 клас (автор О. М. Авраменко).

Підручник «Українська література» для 6 класу (автор Л. Т. Коваленко) розвиває логічне, критичне та творче мислення учнів і спрямований на формування й розвиток в учнів комплексу ключових, предметних і міжпредметних компетентностей, втілює комунікативно-діяльнісний підхід до навчання літератури.

Навчальний матеріал підручника чітко структуровано відповідно до розділів, визначених програмою. Кожен із цих структурних компонентів містить навчальну інформацію та методичний апарат, згрупований у різноманітних рубриках: «Поміркуй над прочитаним», «Зверни увагу!», «Збагачай своє мовлення»; «Будь уважним до слова»; «Література в колі мистецтв»; «Ти — творча особистість»; «Твої літературні проекти». Завершує кожен розділ блок запитань і завдань для самоперевірки учнями свого рівня засвоєних знань, умінь і навичок.

Зміст підручника — науково конкретний, відповідає психолого-віковим особливостям учнів, націлений на розвиток розумового потенціалу школярів шляхом цілеспрямованого формування у них правильної читацької діяльності. Вона забезпечується системою запитань і завдань, що вдосконалюють уміння прогнозувати певний розвиток подій, творчо інтерпретувати отриману за допомогою читання інформацію, засвоюючи не тільки фактичний зміст літературного твору, але також підтекст і ідейний задум (сміслове ядро).

Підручник націлює на колективне, групове, індивідуальне навчання, самонавчання, самоконтроль і самооцінювання, навчання у співпраці, коли вчитель і учні — рівноправні суб'єкти пізнавальної діяльності. Завдання підручника спонукають учнів займати активну позицію в процесі навчання, моделювати життєві ситуації.

Навчальний матеріал видання має яскраво виражену практичну спрямованість, завдання зорієнтовані на розвиток умінь і навичок учнів.

Особлива увага звернена на опрацювання художньо-зображувальних засобів літературних творів, ролі позасюжетних компонентів, що дає вчителю-словеснику можливість методично грамотно скерувати аналітичний розгляд мистецьких явищ. Таким чином, підручник «Українська література» накреслює маршрут подорожі у світ літератури, виховуючи свідомих читачів і громадян, які люблять і знають українську літературу, поважають вітчизняну і світову культуру, готові до здійснення спільних культурознавчих справ і завдань.

Підручник **О. М. Авраменка** заснований на принципах доступності, науковості й системності. У ньому гармонійно поєднуються як традиційні, вироблені кращими методистами попередніх поколінь підходи підручникотворення, так і новітні технології.

Суттєвою перевагою підручника є чітке й пропорційне дозування навчального матеріалу. Методичний апарат розроблено за рівнями — від репродуктивного (тестові завдання закритої форми) до творчого (завдання на моделювання). Кожна тема складається з трьох частин: короткі відомості про письменника; текст художнього твору; система завдань. У першій частині автор пропонує здебільшого невелику розповідь про цікавий епізод із життя письменника, адже в шостому класі, згідно з вимогами програми, учні ще не вивчають біографії митця. Художні тексти подекуди супроводжуються ілюстраціями (репродукції картин, скульптур, фотографії та ін.) й тлумаченням застарілих і діалектних слів. Різноманітні завдання покликані: з'ясувати, наскільки глибоко учні сприйняли художній матеріал; розвивати логічне й критичне мислення, емоційну сферу, текстотворчі вміння й навички, емоційно-ціннісне ставлення до вчинків героїв, проблеми морального вибору тощо.

Доповнюють методичний апарат підручника рубрики «До речі...» й «Зауважте!», у яких міститься додаткова пізнавальна й евристична інформація. Суттєвою перевагою цієї навчальної книжки є системна словникова робота, яку реалізовано через наскрізне завдання, й зноски-тлумачення слів з пасивного фонду лексики.

Перелік головних вимог щодо виконання письмових робіт і перевірки зошитів з української літератури, особливостей проведення уроків виразного читання, кількості, призначення та особливості оформлення зошитів з предмета містяться в **методичному листі Міністерства від 21.08.2010 № 1/9-580**. Там також подано зразок заповнення сторінки журналу з української літератури. Звертаємо увагу, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

Додаток 3 до листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014р. № 1/9-343.

Знання рідної мови як основа формування ключових, міжпредметних та предметних компетентностей учнів

Підготувала методист
ТОКІППО М. М. Кондирєва

Що таке рідна мова?

- Рідна мова - рідна, материна, материнська або матірня мова — мова, яку виробили рідні по крові покоління і яка вивчається найперше (незнання рідної мови не виключає її існування і не означає автоматичного привласнення цього означення засвоєній чужій мові).

Концепції поняття

Етнічна мова – це мова народу чи етнічної групи, до якої належить людина, мова якої зв'язує її з попередніми поколіннями, їх духовними надбаннями, що є фундаментом етнічної та національної самоідентифікації (отож українська мова повинна бути рідною для кожного, хто вважає себе приналежним до української нації).

З ініціативи ЮНЕСКО запроваджено Міжнародний день рідної мови, який відзначається 21 лютого.

Функційно перша мова – це мова, що ототожнюється з мовою, якою людина мислить без додаткового самоконтролю, якою легко та природно висловлює свої думки в усній і письмовій формі та якою володіє з максимальною глибиною і повнотою, яка є для неї найбільш звичною і зручною формою вираження думки і мовного спілкування.

Мова, вивчена в дитинстві, - це мова, яку людина засвоює з раннього дитинства без спеціального навчання, перебуваючи у відповідному мовному середовищі (перша мова). Мова, засвоєна під час спеціального навчання або в мовному середовищі у старшому віці, називається другою мовою.

Деякі науковці стверджують, що рідна мова людини може змінюватися протягом життя, а соціолінгвісти Вахтіна і Головка вважають, що «материнська мова - не обов'язково рідна, а рідна мова - не обов'язково перша».

Словникова робота

- **Ключова компетентність** — спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів.
- **Ключова компетенція** — певний рівень знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати у сфері діяльності людини.
- **Предметна (галузева) компетентність** — набутий учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності,

пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань (до предметних (галузевих) компетентностей належать комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна естетична, природничо-наукова і математична, проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична і здоров'язбережувальна компетентності)

- **Предметна компетенція** — сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання учнями певних дій з метою розв'язання навчальних проблем, задач, ситуацій.
- **Міжпредметна компетентність** — здатність учня застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей.

Які є ключові компетентності?

- До ключових компетентностей належить: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька, здоров'язбережувальна.
- В Україні виокремлено **п'ять ключових компетентностей**:
  - **уміння вчитися** (формування індивідуального досвіду участі школяра в навчальному процесі, вміння, бажання організувати свою працю для досягнення успішного результату; оволодіння вміннями та навичками саморозвитку, самоконтролю, самоаналізу та самооцінки);
  - **здоров'язберігальна компетентність** (готовність вести здоровий спосіб життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах);
  - **комунікативна компетентність** (опанування засобів та норм спілкування у всіх сферах суспільного життя);
  - **соціально-трудова компетентність** (готовністю робити свідомий вибір, орієнтуватися в сучасному суспільно-політичному житті; оволодіння етикою громадянських стосунків, навичками соціальної активності; здатність оцінювати власні професійні можливості, співвідносити їх із потребами

ринку праці, вміння організувати власну трудову та підприємницьку діяльність);

- **інформаційна компетентність** – (оволодіння новими інформаційними технологіями, вміння знаходити, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її).

відбирати, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її.	етика, правознавство, філософія, технології
---	---

Ключові компетентності	Види діяльності в межах компетентності	Через які предмети формується компетентність
1. Вміння вчитися	Організація своєї праці для досягнення результату, успіху; оволодіння вміннями та навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки	Усі навчальні предмети
2. Здоров'я-зберігальна	Здатність вести здоровий спосіб життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах	Основи здоров'я, біологія, фізична культура, географія, екологія, хімія
3. Загальнокультурна (комунікативна)	Здатність вести здоровий спосіб життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах	Українська мова і література, зарубіжна література, іноземні мови, предмети художньо-естетичного циклу, історія, етика, психологія
4. Соціально-трудова	Здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя; робити свідомий вибір та застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави. Здатність брати на себе відповідальність, брати участь у прийнятті рішень, здатність до співпраці, уміння розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях. Оволодіння етикою громадянських стосунків, навичками соціальної активності, функціональної грамотності. Організація власної трудової та підприємницької діяльності; оцінювання власних професійних можливостей, здатність співвідносити їх із потребами ринку праці.	Історія, географія, громадянська освіта, економіка, етика, правознавство, філософія, технології
5. Інформаційна	Оволодіння новими інформаційними технологіями, здатність	Історія, географія, громадянська освіта, економіка,

Мета навчання української мови, її роль і підходи до навчання

- Основна мета навчання української мови, що є не лише об'єктом вивчення, а й засобом навчання, полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі), тобто має високий рівень сформованості комунікативної компетентності.

- **Комунікативна компетентність** — здатність особистості застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями (З Держстандарту базової і повної загальної освіти)

- **Складники комунікативної компетентності** – мовна, мовленнєва, соціокультурна, діяльнісна (стратегічна) змістові лінії.

- Комунікативна компетентність є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості, яка має сформуватися в процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та особистісні поведінкові моделі (визначальною ознакою цього підходу є зміщення акцентів на готовність учня **застосовувати здобуті знання, набуті вміння й навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті**).

- **Комунікативна компетентність** сприяє **формуванню** готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя суспільства **особистості, навички самостійної навчальної діяльності, самоосвіти й самореалізації**.

З пояснювальної записки до чинної програми з української мови.

Шляхи формування комунікативної компетентності

- Підготовка у свідомо-практичній мовленнєвій діяльності:

- **мовно грамотної людини**, яка володіє системою знань про мову і її граматичну будову, має лексико-фразеологічний запас;

- **самобутньої мовної особистості**, яка має значний словниковий запас, засвоїла головні норми літературного мовлення, здатна вільно виражати свої думки та почування в усній і писемній формі, у будь-якому стилі та жанрі, що якнайкраще відповідають ситуації спілкування;

- **психотипа**, що має високий рівень духовності та інтелекту.

- Вивчення мови в школі має спрямовуватися на:
  - освоєння **мелодики звучання, граматичної будови та лексико-фразеологічного багатства**,

- на вироблення умінь бездоганно й високомайстерно послуговуватися рідним словом.
- У співвідношенні засвоєння мовного матеріалу та мовленнєвої діяльності школярів **перевагу віддавати мовленнєвій практиці**.

Підходи до навчання української мови

- **Особистісно зорієнтований підхід** — спрямованість навчально-виховного процесу на взаємодію і розвиток особистості і педагога, і учнів на основі рівності у спілкуванні та партнерства у навчанні (забезпечення оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні мови, самопізнання і саморозвитку під час диспутів, групової роботи, рольової гри, керованого дослідження, проектної діяльності тощо).
- **Компетентнісний підхід** — спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності.
- **Діяльнісний підхід** — спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти (розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища).
- **Комунікативно-діяльнісний принцип** навчання мови передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації навчального процесу.

Шляхи забезпечення підходів до навчання української мови

- **Відродження мистецтва діалогу** (дотримання мовленнєвого етикету, культури поведінки, умов і правил проведення нарад, засідань, диспутів тощо, адже дотримання культури спілкування є одним із істотних критеріїв досягнення мовленнєвого розвитку учнів – уміння поєднувати правила культури поведінки, дотримання норм культури мовлення і використання формул мовленнєвого етикету у відповідних ситуаціях спілкування).
- **Переорієнтація з пасивних форм навчання на активну творчу працю**, в основі якої лежить відповідність природи людського сприйняття, націленість на розкриття особистого "Я" і учня, і вчителя через їхню творчу взаємодію (*евристичне спостереження, порівняння, конструювання, моделювання, смислове бачення, символічне бачення, метод творчої реалізації* тощо).

Акценти у роботі учителя української мови

- Дбати про **структуру уроків**:
  - забезпечення мотивації (створення проблемної ситуації, з'ясування необхідності набутих умінь під час виконання завдань на уроці для подальшого навчання, майбутньої трудової діяльності тощо, активізація опорних знань і вмінь учнів);
  - представлення теми й очікуваних навчальних результатів;
  - презентація необхідної для учнів інформації;
  - забезпечення виконання системи вправ і завдань, спрямованої на формування мовних, комунікативних, соціокультурних і оргдіяльнісних умінь;
  - оцінювання результатів уроку, підбиття його підсумків, коригування набутих умінь і навичок, визначення нових тем (проблем) для їх розв'язання, складання плану подальшої роботи тощо.
- Увесь урок будувати на **тематично близькому дидактичному матеріалі**, ураховуючи всю сукупність дидактичних цілей уроку, обираючи найдоцільніші комплексні вправи й завдання за мірою допомоги, рівнем творчості і способами інтегрування видів діяльності; організувати різні види проектної діяльності старшокласників та активізувати здобуті результати дослідницької роботи на різних етапах уроку для формування їхнього суб'єктного досвіду, включення їх у цільовизначення, планування діяльності; висунення гіпотез, вибору й розв'язання завдань, рефлексію тощо.
- Рівні та аспекти розвитку мовлення школярів (правописний, стилістичний, мовленнєвої культури.) можуть повноцінно реалізуватися лише за умови, якщо вони актуалізуються на найвищому рівні – **рівні тексту**, адже саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення вмінь, які мають безпосередній вихід на мовленнєву практику.

Міжпредметні зв'язки у вивченні мови

- Забезпечують **інтеграцію мови з іншими предметами**, активно впливають на розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості, її свідомості й мислення, комунікативних умінь і навичок.
- **Нейтралізують недоліки традиційної лінійної систематизації й викладу навчального матеріалу** в програмах і підручниках.
- **Забезпечують можливість систематичного й різнобічного мовленнєвого розвитку** учнів протягом усього періоду навчання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Пріоритетні напрямки методичної роботи

- Сприяти запровадженню до активного словника учителів-словесників термінів, таких як **рідна, материна, материнська або матірня мова; етнічна, функційно перша мова; мова, вивчена в дитинстві; предметна, міжпредметна, ключова компетентність; підходи до навчання української мови; саморозвиток, -аналіз, -контроль, -оцінка, -освіта, -реалізація.**
- Спрямувати роботу творчих груп учителів на підготовку дидактичних текстових матеріалів, призначених формуванню ключових компетентностей учнів; завдань на застосування мовно-літературних знань і умінь для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті.
- Підпорядкувати змістове наповнення методичних структур району, міста, освітнього округ у проблемам побудови уроку з урахуванням:
  - оптимального співвідношення у реалізації мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної змістових ліній;
  - переваги мовленнєвої практики на основі усного та письмового монологічного й діалогічного спілкування стосовно культурних та релігійних відношень у суспільстві, оцінки національної, європейської та світової культури;
  - застосування відповідних підходів до навчання української мови;
  - використання мистецтва діалогу на уроці, переорієнтації з пасивних форм навчання на активну творчу працю;
  - оптимального підбору тематично близького текстуального матеріалу;
  - виховання особистості, готової до активної творчої діяльності в усіх сферах життя
  - використання міжпредметних зв'язків.

Бажаю творчого успіху та професійних злетів у новому навчальному році!

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови та літератури

Додаток 2
до наказу МОН України
від 21.08.2013 №1222

Вступ

Вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи розроблені відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» та наказу МОНмолодьспорту від 13.04. 2011 року № 329 «Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти», зареєстрованого у Міністерстві юстиції від 11.05. 2011 року № 566/19304.

Вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи набувають чинності поетапно:

- у 5 класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2013/14 навчального року;
- у 6 класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2014/15 навчального року;
- у 7 класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2015/16 навчального року;
- у 8 класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2016/17 навчального року;
- у 9 класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2017/18 навчального року.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12-бальною шкалою.

Змістом вимог до оцінювання є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані у навчальних програмах, за предметами.

Відповідно до ступеня оволодіння знаннями і способами діяльності виокремлюються чотири рівні навчальних досягнень учнів: початковий, середній, достатній, високий.

I - початковий рівень, коли у результаті вивчення навчального матеріалу учень:

- називає об'єкт вивчення (правило, вираз, формули, геометричну фігуру, символ тощо), але тільки в тому випадку, коли цей об'єкт (його зображення, опис, характеристика) запропонована йому безпосередньо;
- за допомогою вчителя виконує елементарні завдання.

II - середній рівень, коли учень повторює інформацію, операції, дії, засвоєні ним у процесі навчання, здатний розв'язувати завдання за зразком.

III - достатній рівень, коли учень самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, вміє виконувати певні операції, загальна методика і

послідовність (алгоритм) яких йому знайомі, але зміст та умови виконання змінені.

IV - високий рівень, коли учень здатний самостійно орієнтуватися в нових для нього ситуаціях, складати план дій і виконувати його, пропонувати нові, невідомі йому раніше розв'язання, тобто його діяльність має дослідницький характер.

Кожен наступний рівень вимог включає вимоги до попереднього, а також додає нові.

Оцінювання здійснюється у процесі повсякденного вивчення результатів навчальної роботи учнів, а також за результатами перевірки навчальних досягнень учнів: усної (індивідуальне, групове, фронтальне опитування), письмової (самостійна робота, контрольна робота, тематична контрольна робота, тестування, та інші).

Навчальний заклад може використовувати інші системи оцінювання навчальних досягнень учнів за погодженням з місцевим органом управління освітою. При цьому оцінки за семестри, рік, результати державної підсумкової атестації переводяться у бали відповідно до цих критеріїв.

З метою підвищення мотивації учнів до навчання, формування ключових компетентностей, підвищення об'єктивності оцінювання впродовж всього періоду навчання, градації значущості балів за виконання різних видів робіт можна застосовувати рейтингову систему оцінювання.

Українська мова та мови національних меншин

Оцінювання результатів навчання української мови та мов національних меншин здійснюється на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого, комунікативно-діяльнісного й соціокультурного підходів до шкільного мовного курсу, які насамперед мають забезпечити розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої культури, комунікативної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Оцінювання мовленнєвої компетентності учнів

I. Аудіювання (слухання - розуміння)

Оцінюється здатність учнів сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання з одного прослуховування: розуміти мету висловлювання; фактичний зміст; причинно-наслідкові зв'язки; тему й основну думку висловлювання; виразально-зображувальні засоби прослуханого тексту; давати оцінку прослуханому.

II. Читання

Читання вголос

Оцінюється здатність учнів:

- демонструвати певний рівень розуміння прочитаного;
- виявляти вміння читати з достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;
- виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю, авторський задум;

- пристосовувати читання до особливостей слухачів (ступеня підготовки, зацікавленості певною темою тощо);
- емоційно реагувати на прочитане;
- знаходити в тексті незнайомі слова.

Вимоги до оцінювання

Рівень	Бали	Характеристика читання
Початковий	1-3	Учні демонструють повільне, емоційно невиразне читання; структурують текст і речення; зрідка вдаються до засобів виразного читання, інтонують речення зі значною кількістю помилок;
Середній	4-6	Учні читають зі швидкістю, що наближається до норми, поділяючи текст на речення; демонструють недостатньо плавне й виразне читання; припускаються помилок в інтонуванні, вимові, не завжди роблять логічний наголос; читають недостатньо емоційно; не вирізняють у тексті незнайомі слова.
Достатній	7-9	Учні читають плавно, емоційно виразно, з належною швидкістю, правильно інтонують речення й самостійно поділяють їх на смислові відрізки, але припускаються певних помилок чи недоліків (у вираженні авторського задуму, виконанні комунікативного завдання; дотриманні норм орфоепії, дикції тощо); не завжди вирізняють у тексті незнайомі слова.
Високий	10-12	Учні читають плавно, швидко, емоційно виразно, із дотриманням орфоепічних та інтонаційних норм; поділяють речення на смислові відрізки; розуміють авторський задум, стильові особливості тексту, успішно розв'язують комунікативне завдання; звертають увагу на незрозумілі слова.

Читання мовчки

Оцінюється здатність учнів:

- читати незнайомий текст із належною швидкістю;
- розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання фактичний зміст;
- визначати причинно-наслідкові зв'язки між частинами тексту;
- відрізнити тему й ідею (основу думку) висловлювання;
- спостерігати й виявляти ті засоби, за допомогою яких автор досягає мети;
- знаходити в тексті незнайомі слова;
- демонструвати різні види читання.

III. Говоріння й письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Діалогічне мовлення

Оцінюється здатність учнів: ініціювати комунікативну взаємодію; налагоджувати й підтримувати міжособистісну комунікацію; адекватно реагувати на співрозмовника; демонструвати певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється; висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється; добирати аргументи на підтвердження власної позиції; здійснювати адекватний добір мовно-виражальних засобів; формулювати різні запитання й давати розгорнуту відповідь; у виборі рішень керуватися системою цінностей, схвалених суспільством; володіти типами мовленнєвої діяльності; відчувати стан співрозмовника; організовувати конструктивне розв'язання конфліктних ситуацій; користуватися прийомами стимулювання й підтримування розмови; дотримуватися теми спілкування; дотримуватися норм літературної мови; демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо).

Вимоги до оцінювання діалогічного мовлення

Рівень	Характеристика складених учнями діалогів	Бали
Початковий	Учень (учениця) бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати прості й однотипні за будовою запитання, припускаючись помилок різного характеру; демонструє небагатий лексико-фразеологічний запас; допускає мовні й логічні помилки; не ініціює спілкування; не використовує прийоми налагодження й підтримування контакту; губиться в конфліктній ситуації; комунікативної мети досягає частково.	1-3

Середній	Учень (учениця) досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, дотримується основних правил поведінки під час розмови, норм етикету, проте йому бракує самостійності суджень, аргументації в досягненні комунікативної мети, лаконізму, інформаційної новизни; демонструє елементарні правила ввічливості під час розмови; як репліки використовує переважно прості й неповні речення; добирає переважно слабкі аргументи; ставить елементарні запитання, однак інколи губиться під час відповіді на поставлені йому запитання.	4-6
Достатній	Учень (учениця) загалом вправно бере участь у діалозі на основі проблемної ситуації, демонструє достатню обізнаність у темі розмови, здатність ініціювати спілкування, вправність у доборі прийомів підтримування міжособистісної комунікації; дотримується культури мовлення, чітко висловлює думки, виявляє вміння формулювати цікаві запитання, дати влучну, дотепну відповідь; його репліки розгорнуті, змістовні, переконливі; у ставленні до співрозмовника толерантний, стриманий, коректний; але в діалозі трапляються недоліки: відхилення від теми, нечітко виражена особиста позиція співрозмовників, недостатньо сильних аргументів; у мовленні допускає помилки.	7-9
Високий	Учень (учениця) вправно бере участь у діалозі на основі будь-якої ситуації, уміє слухати й дотримується почерговості у розмові, демонструє мовну вправність (дотримання норм літературної мови, правил культури мовлення); добре обізнаний у темі розмови; переконливо й оригінально аргументує свою позицію, добираючи сильні докази, зокрема й з власного досвіду, зіставляє й аналізує різні погляди на предмет, із розумінням ставиться до думки іншого, дотримується правил поведінки й мовленнєвого етикету в розмові; виявляє здатність конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації.	10-12

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір); письмо (письмові переказ і твір)

Оцінюється здатність учнів: виявляти обізнаність із теми, що розкривається (усно чи письмово); здобувати потрібну інформацію в різноманітних джерелах (зокрема користуватися ІКТ) для створення власних усних і письмових висловлювань; будувати висловлювання певного обсягу, типу й стилю, добираючи й упорядковуючи необхідний для

реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо) і використовуючи мовні засоби оформлення; продукувати чітке, плавне, зв'язне мовлення з ефективною логічною структурою, що допомагає слухачеві сприйняти й запам'ятати почуте; будувати композиційно й змістовно завершене висловлювання; урахувати мету спілкування, адресата мовлення; формулювати основну думку висловлювання; розкривати тему висловлювання тощо.

Під час оцінювання усного монологічного мовлення враховуються також такі аспекти: здатність дотримуватися культури мовлення й правил спілкування з урахуванням мовленнєвих ситуацій; виявляти певний рівень творчої діяльності; вільно й невимушено триматися перед слухачами, підтримувати з ними зоровий контакт; доцільно й ефективно використовувати позамовні засоби (постава, міміка, жести).

Вимоги до оцінювання монологічного мовлення

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
I. Початковий	1	Учень (учениця) буде лише окремі не пов'язані між собою речення; бідне лексичне і граматичне оформлення роботи.	15-16 і більше	
	2	Створений учнем (ученицею) текст (висловлювання) характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; лексика і граматична будова мовлення потребують збагачення й урізноманітнення.	13-14	9-10

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
II. Середній	3	Учень (учениця) демонструє висловлювання, що не є завершеним текстом; у роботі порушена послідовність й чіткість викладення власних думок; недостатньо сформовані вміння дотримуватися змістової і стилістичної єдності; активний словник бідний, граматична будова висловлювання недосконала.	11-12	
	4	Створений учнем (ученицею) текст (висловлювання) за обсягом становить трохи більше половини від норми й характеризується певною завершеністю, зв'язністю; бракує повноти, ґрунтовності, послідовності й переконливості у формулюванні думок; порушено пропорційність композиційних частин; чіткішого розмежування потребують основна й другорядна інформація; урізномунітнення потребує лексико-фразеологічний запас і граматична будова; немає самостійних суджень і висновків.	9-10	

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
	5	За обсягом робота близька до норми, композиційно завешена; проте потребує більше самостійних суджень, узагальнень і ґрунтовних висновків; удосконалення потребує лексичне оформлення; основна думка формулюється невиразно, стандартно; бракує сильних аргументів, яскравих мовних засобів.	7-8	7-8
	6	За обсягом висловлювання сягає норми; композиційна будова пропорційна; для повного розкриття теми бракує доказовості, самостійних суджень; виклад загалом зв'язний, але учень не вміє самостійно творчо мислити, належно аргументувати думки, влучно добирати слова й вирази, демонструвати багатство синтаксичних конструкцій.	5-6	

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
III. Достатній	7	Учень (учениця) виявляє обізнаність із теми; демонструє здатність самостійно створювати зв'язний, із елементами самостійних суджень текст, (з урахуванням виду переказу), вдало добирає лексичні засоби (використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але подекуди порушує логіку викладу думок; бракує сильних аргументів на користь основної думки; потребує вдосконалення грамотності і збагачення засобами виразності активний словник.	4	
	8	Учень (учениця) самостійно будує (з урахуванням виду переказу), осмислене висловлювання; виявляє обізнаність із теми, добирає переконливі аргументи на користь власної позиції, однак словник, граматичне і стилістичне оформлення роботи потребують урізноманітнення.	3	5-6

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
9		Учень (учениця) демонструє здатність самостійно будувати висловлювання певного обсягу, типу і стилю, добираючи й упорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал; виклад думок послідовний, достатній для розкриття теми, логічний (з урахуванням виду переказу); авторська позиція загалом чітка й зрозуміла; вдало дібрано лексичні засоби, однак потребує вдосконалення граматичне оформлення роботи; урізноманітнює синтаксичну будову твору; демонструє навички робити висновки й узагальнення; розмежовувати сильні й слабкі аргументи.	1+1 (НЕГРУБА)	

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
IV. Високий	10	Учень (учениця) самостійно будує (з урахуванням виду переказу) текст, орієнтований на комунікативне завдання, чітко дотримується композиційної пропорційності, висловлює власну думку, аргументує різні погляди на проблему (зіставляє свою позицію з авторською), робота демонструє багатий активний лексико-фразеологічний словник, граматичну правильність; дотримується стильової єдності й виразності тексту. У роботі бракує засобів мовної виразності.	1	3
	11	Учень (учениця) самостійно будує (з урахуванням виду переказу) оригінальний текст, орієнтований на комунікативне завдання, чітко дотримується композиційної пропорційності, висловлює власну думку, аргументує різні погляди на проблему (зіставляє свою позицію з авторською), робота демонструє багатий активний лексико-фразеологічний словник і мовну грамотність; здатність творчо мислити, уявляти, фантазувати, дотримується стильової єдності й	1 (негруба)	2

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних і пунктуаційних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
12		<p>виразності тексту; використовує мовні засоби виразності.</p> <p>Учень (учениця) самостійно будує (з урахуванням виду переказу) яскравий оригінальний за ідеєю й мовним оформленням текст, орієнтований на комунікативне завдання, чітко дотримується композиційної пропорційності, висловлює власну думку, аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, робота демонструє багатий активний лексико-фразеологічний словник і мовну грамотність; здатність творчо мислити, уявляти, фантазувати, робота відзначається стилістичною довершеністю, наявністю оригінальних мовних засобів виразності.</p> <p>Робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю й різноманітністю, стилістичною довершеністю.</p>	-	1

Оцінювання мовної компетентності учнів

IV. Оцінювання знань з мови й мовних умінь

У процесі навчання української мови та мов національних меншин застосовують такі види контролю: поточний, тематичний, семестровий, річний і державна підсумкова атестація.

Поточне оцінювання розглядаємо як обов'язковий компонент процесу оволодіння учнями навчальним матеріалом уроку. Поточний контроль здійснюється в процесі поурочного вивчення теми. Основні завдання його такі: мотивувати учнів до активної діяльності; визначати рівень розуміння й первинного засвоєння учнями окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними й засвоєним змістом попередніх тем; закріплювати здобуті знання, набуті вміння й навички. Цей вид контролю має усну й письмову форми, що передбачають різні види.

Для контрольної перевірки мовних знань і умінь використовуються завдання у тестовій формі, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру й самостійно дібрані приклади.

Перевірці підлягають знання й уміння з мови, необхідні передусім для правильного використання мовних одиниць. Учням пропонується розпізнавати вивчені мовні явища; групувати, класифікувати; сполучувати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі пов'язаних між собою речень тощо; виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок і з урахуванням контрольної (тестової) роботи з мовної теми.

Семестровий бал виставляють на основі тематичних оцінок й обов'язкових робіт із різних видів мовленнєвої діяльності й правопису з урахуванням рівня сформованості навичок учня працювати самостійно й у колективі. Річний бал виставляють на основі семестрових балів.

V. Оцінювання правописної компетентності учнів

Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформлювати роботу.

Основною формою контролю за рівнем сформованості в учнів правописної компетентності є контрольний диктант. Матеріалом є текст, доступний для учнів певного класу.

Контрольна перевірка з української мови та мов національних меншин здійснюється фронтально та індивідуально. Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання й уміння.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку. Результати оцінювання виставляють у колонку без дати й ураховують у найближчу тематичну. Повторне оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Українська та світова література, літератури національних меншин

Головною метою вивчення предметів „Українська література”, „Світова література”, „Літератури національних меншин” у загальноосвітніх навчальних закладах є залучення учнів до найвищих досягнень національної та світової літератури і культури, національних і загальнолюдських духовних цінностей, формування комунікативної та літературної компетентностей, розвиток творчих здібностей учнів, виховання в них естетичного смаку, високої читацької та загальної культури, вироблення вмінь самостійно ознайомлюватися зі зразками мистецтва слова, свідомо сприймати втілені в них естетичні й духовні цінності.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішувати такі основні завдання:

- *формувати* в учнів уявлення про художню літературу як мистецтво слова, важливу складову системи мистецтв і духовної культури українського та інших народів світу;
- *виховувати* повагу до духовних скарбів українського народу та всього людства, расову, етнічну, соціальну, гендерну, релігійну, індивідуальну толерантність, здатність формувати, формулювати й активно відстоювати власну точку зору, свою систему життєвих цінностей і пріоритетів, зберігати й примножувати кращі національні традиції;
- *відпрацьовувати* з учнями вміння й навички аналізу художнього тексту, здатність сприймати його з урахуванням авторської концепції й індивідуального стилю, бачити кожен конкретний твір у літературному, культурному та історичному контекстах;
- *давати* школярам оптимальний обсяг літературознавчих понять і термінів, потрібних для повноцінної інтерпретації художніх текстів, розуміння головних закономірностей перебігу літературного процесу;
- *навчати* учнів визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість літературних творів, у тому числі шляхом зіставлення зі зразками різних національних літератур та різних видів мистецтв;
- *розвивати* усне й писемне мовлення школярів, їхнє мислення (образне, асоціативне, абстрактне, критичне, логічне тощо);
- *формувати* в учнів потребу в читанні літературних творів, здатність засвоювати духовно-естетичний потенціал художньої літератури;
- *виховувати* повагу до книги як універсального носія інформації;
- *відпрацьовувати* навички розрізнення явищ елітарної та масової культури;
- *прищеплювати* школярам високий естетичний смак.

На уроках літератури домінантною формою навчання і контролю за досягнутими результатами є діалог, який відбувається на всіх етапах навчальної діяльності і спонукає учнів розмірковувати, робити узагальнення і висновки, аргументовано висловлювати власні думки. Під час такого оцінювання обов'язковим має стати: контроль за прочитанням кожним учнем програмових творів, визначення рівня засвоєння їхнього змісту та вироблення вмінь і навичок їхнього аналізу й інтерпретації, перевірка виконання усних і письмових робіт, виразне читання художніх текстів.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з української, світової та літератур національних меншин має здійснюватися за такими *вимогами*:

Рівні	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
I. Початковий	1	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал на елементарному рівні, називає окремих літературний факт або явище.
	2	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал на елементарному рівні, називає окремі літературні факти або явища.
	3	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал, відтворює окремих фрагмент твору (з допомогою вчителя).
II. Середній	4	Учень (учениця) частково відтворює навчальний матеріал на репродуктивному рівні, дає визначення літературного явища без посилання на текст.
	5	Учень (учениця) розуміє навчальний матеріал і з допомогою вчителя знаходить потрібні приклади у тексті літературного твору.
	6	Учень (учениця) розуміє навчальний матеріал, відтворює значну його частину з допомогою вчителя і самостійно знаходить приклади у тексті.
III. Достатній	7	Учень (учениця) володіє матеріалом і навичками аналізу літературного твору за поданим учителем зразком, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних суджень.
	8	Учень (учениця) володіє матеріалом та навичками текстуального аналізу художнього твору, під керівництвом учителя виправляє допущені помилки й добирає аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку.
	9	Учень (учениця) володіє матеріалом, навичками текстуального аналізу на рівні цілісно-комплексного уявлення про певне літературне явище, під керівництвом учителя аналізує і виправляє допущені помилки; добирає аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку.
IV. Високий	10	Учень (учениця) добре володіє матеріалом та навичками цілісно- комплексного аналізу художнього твору, самостійно оцінює окремі літературні явища, знаходить і виправляє допущені помилки, працює із різними джерелами інформації, систематизує дібраний матеріал.
	11	Учень (учениця) на високому рівні володіє матеріалом, вміннями і навичками цілісно-комплексного аналізу художнього твору, висловлює свої думки, самостійно оцінює явища культурного життя, аргументуючи власну позицію щодо них, виявляє початкові творчі здібності.

Рівні	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
	12	Учень (учениця) вільно володіє матеріалом та навичками цілісно-комплексного аналізу літературного твору, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень щодо різноманітних навчальних завдань, до використання набутих знань та вмінь у нестандартних ситуаціях, має схильність до літературної творчості.

Вимоги до оцінювання виразного читання

Рекомендуємо вчителям самим визначати уривки прозових творів (один раз на рік). Орієнтовна кількість слів для вивчення напам'ять уривків прозових текстів за класами.

Клас	5	6	7	8	9	10	11
Кількість слів	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	100-110	110-120

Для вивчення уривка прозового тексту напам'ять краще вибирати пейзажі, описи зовнішності (характеру) літературного героя чи описи інтер'єру (екстер'єру) будівлі

Зазначаємо критерії оцінювання виразного читання напам'ять художніх творів (О.О. Ісаєва)

Головний редактор
Петрук Г. М.
Редакційна колегія: Придатко Т. І.,
Сакара О. Є., Король Х. В.
Комп'ютерна верстка та художнє оформлення
Сакари О. Є.

Наші адреси:
47025, м. Почаїв,
вул. Шевченка, 13;
м. Кременець,
вул. Шевченка, 32.
E-mail: skrunya@meta.ua

Рівні	Критерії оцінювання
Початковий	1 Учень монотонно читає напам'ять лише окремі фрази художнього тексту.
	2 Учень невиразно читає напам'ять невеличкий фрагмент рекомендованого для вивчення твору.
	3 Учень читає напам'ять недостатній за обсягом уривок твору зі значною кількістю фактичних мовленнєвих помилок.
Середній	1 При читанні напам'ять твору учень допускає значну кількість помилок різного характеру.
	2 Учень читає вивчений напам'ять твір зі значними змістовими неточностями, порушенням правил техніки мовлення.
	3 Учень читає напам'ять художній твір з окремими орфоепічними та змістовими огріхами.
Достатній	1 При читанні напам'ять твору учень правильно, чітко передає зміст твору, але виконує його невиразно, монотонно.
	2 Вивчений напам'ять твір учень читає з окремими декламаційними огріхами.
	3 Учень виразно читає напам'ять вивчений твір, але час від часу допускає змістові неточності.
Високий	1 Учень виразно, без помилок та неточностей, декламує твір напам'ять.
	2 Вивчений напам'ять твір учень декламує, виявляючи індивідуальне розуміння тексту, своє ставлення до прочитаного.
	3 Читання напам'ять твору учнем відзначається високим рівнем артистизму, мовленнєвої вправності. Учень виявляє особисте ставлення до прочитаного, може сформулювати і висловити своє «надзавдання» (мету) читання твору.

Увага! Відповідальність за достовірність інформації несе автор публікації !